

Projekt Rigtige Venner
Åby Bibliotek / Rapport

RIGTIGE VENNER

Projekt Rigtige Venner
Rapport

1. udgave, 1. oplag

43 sider

© Copyright

Borgerservice & Biblioteker/

Lokalbibliotekerne i Århus, 2009

Udarbejdet af:

projektleder Ann Marie Dreyer,

projektmedarbejder Carsten Hammershøj

og projektmedarbejder Jens Yde

Støttet af Styrelsen for Bibliotek og Medier

Layout:

ITK Kommunikation

Projekt Rigtige Venner
Åby Bibliotek / Rapport

Indholdsfortegnelse

- 7 Resume**
- 9 Indledning**
  - 9 Projektets formål
  - 10 Mål
  - 10 Strategi og metode
- 11 Aktiviteter i projektet**
  - 11 Modeller for frivilligt arbejde i biblioteket
  - 12 Andre samarbejdspartnere
  - 13 Studietur til Berlin
- 15 Erfaringer**
  - 15 Motivation
  - 16 Grænsedragning
  - 16 Forsikring
  - 16 Personale
- 17 Idekatalog**
- 19 Konklusion**
  - 19 At samarbejde med frivillige
  - 19 Succeskriterier
- 21 Fremtiden**
  - Fremtidig rekruttering og organisering
  - Plan for fortsat samarbejde
  - Andet
- 23 Litteraturliste og links**
- 25 Bilag**
  - 25 Bilag 1 / Evaluering af billedskoleaktiviteter
  - 27 Bilag 2 / Aftaleskema
  - 29 Bilag 3 / Evalueringsskema
  - 31 Bilag 4 / Treffpunkt Hilfsbereitschaft
  - 33 Bilag 5 / Nachbarschaftshaus Urbanstrasse
  - 35 Bilag 6 / Haus Amerika-Gedenkbibliothek
  - 37 Bilag 7 / Regenbogenfabrik in Berlin
  - 39 Bilag 8 / Evaluering af projekt Rigtige Venner
v/ Cand. Mag. i Antropologi,
Marie Bjørnager Jensen

Resumé

Åby Bibliotek har sammen med Foreningen Åby Biblioteks Venner deltaget i et 1-årigt forsøg støttet af Styrelsen for Bibliotek og Medier.

Formål

Projekt Rigtige Venner 2008-2009 skulle undersøge og udvikle bibliotekets rolle som demokratisk væksthushus og give borgerne mulighed for at øve indflydelse på de beslutninger, der handler om driften af deres eget bibliotek samt give dem mulighed for at deltage i virkeliggørelsen af disse beslutninger.

Der skulle ske en afklaring af, hvor grænsedragningen går i forhold til lokalsamfundets påvirkning af aktiviteter og i forhold til det fagspecifikke indhold i biblioteket. Et spørgsmål var også, hvordan det sikres, at de frivillige føler sig værdsat og indgår i et ligeværdigt samarbejde, og hvordan de inkluderes som en naturlig del af organisationen. Der skulle udvikles og afprøves modeller, der kan bruges i udviklingen af koncepter for bibliotekerne.

Det positive for biblioteket ved at samarbejde med frivillige

Gevinsterne ved samarbejde med frivillige falder i tre hovedgrupper:

- Bibliotekets placering i lokalsamfundet:
De frivillige føler større tilknytning til biblioteket og optræder som bibliotekets ambassadører i lokalsamfundet; brandet bliver styrket.
- Kvalitative forbedringer af tilbud:
Man får serveret en masse gode ideer og sparring fra mennesker med en anden tilgang til verden. Biblioteket får et større netværk og har nemmere ved at trække på ekspertise i lokalsamfundet.
- Kvantitative forbedringer af tilbud:
Biblioteket får flere hænder og hoveder; der kan laves flere og større arrangementer.

Udfordringer ved at samarbejde med frivillige

Det svære er tid og kontrol. De frivillige er mennesker med mange andre og ofte for dem vigtigere forpligtigelser. Det kan derfor være svært at få dem til at passe ind i bibliotekets mønster for produktion af pr, møder og tidsfrister. Biblioteket er nødt til at vise stor fleksibilitet. Biblioteket er også nødt til at slække på kravet om kontrol af det, der sker. Det er nødvendigt at slippe tøjlerne og have

is maven, når man arbejder med frivillige. Man skal også være klar over, at der kan opstå konflikter mellem institutionen og de frivillige og internt mellem de frivillige.

Det tager tid at samarbejde

Når man samarbejder med frivillige, skal der seriøst bruges personaletid på det. Kontaktpersoner blandt personalet er vigtige og nødvendige. Det vil være en fejl at tro, at det frivillige arbejde kan bruges til besparelser på personalekontoen.

Grænsedragning

Foreningens medlemmer ønsker ikke selv at indgå i det daglige, faglige arbejde og vil ikke holde biblioteket åbent uden for normal åbningstid. De vil gøre det ekstra, og det må gerne være sjovt.

Værdsættelse af de frivillige

De vil gerne anerkendes med imødekommenhed men mener langt hen ad vejen, at det arbejde, de udfører, bærer lønnen i sig selv.

Det har indtil nu vist sig nemmest at lave enkeltstående arrangementer og rækker af enkeltstående arrangementer, og en del tyder på, at kravet om at tilrettelæggelsen af det frivillige arbejde skal tilpasses den enkelte frivillige bliver vigtigere, hvis der er tale om hyppigt tilbagevendende opgaver – lektiecaféer eller lignende.

Konklusion

Ved at samarbejde med foreningen Åby Biblioteks Venner er der skabt flere aktiviteter i biblioteket, og forankringen i lokalsamfundet er blevet mere synlig. Det havde været vanskeligt at skaffe frivillige uden foreningens indsats. At samarbejde med frivillige er på en gang positivt, givende og udfordrende. Personalet arbejder ud fra de opgaver, man som bibliotek skal varetage og er underlagt det politiske system. De frivillige har naturligvis en helt anden tilgang.

En bredere international vinkel på problematikken er opnået ved inddragelse af erfaringer fra frivilligorganisationen i Berlin. Der viste sig at være et stort sammenfald af erfaringer. I Berlin var man kommet længere med at løse de udfordringer, der er ved at bruge frivillige, og havde formaliseret en række muligheder for værdsættelse af de frivillige.

Indledning

Åby Bibliotek har sammen med Foreningen Åby Biblioteks Venner deltaget i et 1-årigt forsøg støttet af Styrelsen for Bibliotek og Medier og af Århus Kommunes Bibliotekers forsøgspulje. Projekt Rigtige Venner 2008-2009 skulle undersøge og udvikle bibliotekets rolle som demokratisk væksthushus og give borgerne mulighed for at øve indflydelse på de beslutninger, der handler om driften af deres eget bibliotek samt give dem mulighed for at deltage i virkeliggørelsen af disse beslutninger.

Der har været nedsat følgende grupper:

- En styregruppe på fire: Projektejeren (lederen af Åby Bibliotek), projektlederen (personale), formanden for Åby Biblioteks Venner og en afdelingsleder fra en mindre filial
- En projektgruppe på seks: Projektlederen, to andre medarbejdere og tre frivillige
- En referencegruppe på seks: Projektejer, projektleder, en projektmedarbejder, formanden for foreningen, lederen af Lokalbibliotekerne i Ny Silkeborg og kulturchefen for Favrskov Kommune

Styregruppen har afholdt tre møder, projektgruppen 12 møder og referencegruppen et møde. Derudover har der været holdt et fællesmøde for styregruppen, projektgruppen, bestyrelsen for Åby Biblioteks Venner og kunstgruppen. I forbindelse med projektet blev der oprettet en blog www.rigtige-venner.blogspot.com. Åby Biblioteks Venners hjemmeside www.bibvenner.dk og bibliotekets hjemmeside www.aakb.dk/aby er gensidigt benyttet til at fortælle om projektet og til at annoncere på.

Bibliotekets rolle som demokratisk væksthushus

Styrkelse af demokratiprocessen i et lokalsamfund kan ske ved, at biblioteket indgår et forpligtende samarbejde med demokratisk organiserede foreninger i lokalsamfundet. Det giver mulighed for, at borgerne kan øve indflydelse på de beslutninger, der handler om driften af deres eget bibliotek og mulighed for at deltage i virkeliggørelsen af disse beslutninger.

Biblioteket skal give rum for aktiviteter, som afvikles af borgerne, og som bevirker, at biblioteket opleves som et demokratisk væksthushus, der understøtter borgerinspirerede aktiviteter.

Bibliotekerne har i de sidste årtier været udsat for

stigende krav til effektivitet og gentagne besparelser. Bibliotekerne har derfor satset kraftigt på indførelse af digital- og selvbetjeningsløsninger. Det har delvis flyttet fokus fra det sociale/demokratiske mødested og samtalerummet. Borgerne skal i højere grad klare sig selv og har derfor mindre kontakt med personalet. Det gør, at personalet ikke i samme omfang som tidligere bliver påvirket af borgerne og deres ønsker.

I efteråret 2006 var Åby Bibliotek truet af lukning, og i den forbindelse blev der stiftet en forening, Åby Biblioteks Venner, som stadig er en særdeles aktiv forening med p.t. knapt 400 medlemmer. Foreningen ønsker ifølge sine vedtægter bl.a. ”med udgangspunkt i aktiviteten og i det forpligtende fællesskab at styrke folkeoplysningen og dermed medlemmernes evne og lyst til at tage ansvar for eget liv og deltage aktivt og engageret i samfundslivet”. Denne formulering hænger godt sammen med, at der i øjeblikket er stort politisk fokus på at inddrage frivillige i de offentlige serviceinstitutioners aktiviteter.

Åby Bibliotek ønsker i samarbejde med foreningen at arbejde for at skabe et demokratisk væksthushus for områdets borgere. Et hus, hvor mange aktiviteter beror på og gerne må iscenesættes af aktive borgere i lokalsamfundet. For at kunne løfte denne opgave er det nødvendigt for det højeffektive, professionelle biblioteksvæsen at få tilført ekstra hænder og hoveder til praktisk arbejde, inspiration og sparring. Uden foreningens indsats ville det have været yderst vanskeligt at rekruttere frivillige/aktive til biblioteket.

Projektets formål

- Styrke demokratiprocessen i forhold til lokalsamfundets medindflydelse og aktive medvirken/inddragelse i aktiviteter på biblioteket
- Afklare, hvor grænsedragningen går i forhold til civilsamfundets inddragelse i aktiviteter på biblioteket. Hvilke samarbejdsrelationer er relevante?
- Udvikle modeller for samarbejde
- Undersøge, hvordan man får samspillet mellem den lille professionelle gruppe ansatte og den store gruppe borgere til at fungere med størst muligt udbytte
- Undersøge, hvordan det sikres, at de frivilliges indsats værdsættes, og at de indgår i et ligeværdigt samarbejde
- Inkludere de frivillige som en naturlig del af organisa-

tionen og sikre, at det at være frivillig på biblioteket giver en form for status

Mål

- Skabe en model for samarbejdet med civilsamfundet baseret på en dedikeret støtteforening
- Afklare, hvad foreningen kan inddrages i og hvordan
- Afklare ressourcer og muligheder/begrænsninger i forhold til foreningens inddragelse
- Undersøge, hvad det betyder for andre interessenter i lokalsamfundet
- Afsøge muligheden for at inddrage nye brugergrupper

Strategi og metode

Strategien var at inddrage Åby Biblioteks Venner i dele af bibliotekets drift både i forhold til det planlægningsmæssige, beslutningsmæssige og praktiske niveau.

Metoden var at indsamle erfaringer fra lignende aktiviteter, bearbejde, indarbejde og afprøve de indhentede erfaringer. Erfaringerne skulle udmøntes i en form for idekatalog til inspiration for andre.

Aktiviteter i projektet

Modeller for frivilligt arbejde i biblioteket

Der har været afprøvet og diskuteret forskellige modeller for frivilligt arbejde og samarbejde både i projektgruppen, styregruppen og i Åby Biblioteks Venners bestyrelse. Det har været meget personafhængigt, hvordan tingene er blevet grebet an.

Afprøvede modeller:

1. Frivillige går ind og deltager i bibliotekets arbejde, for eksempel kunstudvalg/udstillinger og praktisk hjælp til arrangementer, for eksempel visning af børnefilm
2. Frivillige arrangerer selv foredrag og arrangementer
3. Frivillige arrangerer foredrag og arrangementer sammen med biblioteket enten ved, at arbejdsopgaverne deles eller ved, at de frivillige står for det praktiske og biblioteket står for PR
4. Frivillige går ud af huset og reklamerer for biblioteket, for eksempel Skt. Hans fest i parken
5. Frivillige går sammen med personale ud af huset, for eksempel markedsdag

6. Frivillige kommer med input til driften af biblioteket ved fælles møder

Ikke afprøvede modeller

7. Frivillige går ind og holder biblioteket åbent
8. Frivillige går ind og påtager sig opgaver i den daglige drift

Kunstudvalget

Ad.1

Biblioteket har et kunstudvalg, der består af tre frivillige og en medarbejder, som udfører sekretariatsfunktionerne. De udvælger, hvilke kunstnere, der skal udstille. De frivillige tager imod og hjælper kunstneren med at hænge op og tage ned. Noget som ikke tidligere er blevet gjort. Kunstnerne udtrykker stor glæde over at blive godt modtaget og hjulpet og er yderst tilfredse med den personlige kontakt. Efter at kunstudvalget er startet har kvaliteten af udstillingerne fået et betydeligt løft.

Hjælper

En frivillig har været med som ekstrahjælp ved visning af børnefilm. Der kommer ca. 70 børn pr. gang, så der kan altid bruges et par ekstra hænder. Da hendes barselsorlov var forbi, stoppede hun, og på trods af annoncering på Åby Biblioteks Venners hjemmeside har det ikke været muligt at skaffe en ny endnu.

Foredragsgruppe

Ad.2

De frivillige har selv afholdt foredrag f.eks. om ritualerne omkring grøn te.

Ad.3

Biblioteket har været med til et idé- og koordineringsmøde i foreningens foredragsgruppe. De har arrangeret to foredrag, hvor biblioteket har sørget for PR-delen.

Arrangementer

Ad.3

Vennerne har stået for servering og praktiske ting ved bibliotekets bogcaféer og arrangementer. En gang dukkede den frivillige ikke op.

Ved bibliotekets fødselsdag var foreningen med til at arrangere morgenbord til brugerne. De frivillige hjalp desuden til med to børnearrangementer med Frank M og senere på dagen hjalp biblioteket til ved foreningens musikarrangement.

Projektets afslutningsfest blev arrangeret af projektgruppen. Der var mulighed for forskellige aktiviteter. Der var et Speakers Corner, hvor lokale aktører var oppe og tale, gruppen Kunstpause fik folk til at lave blindtegning, den lokale musikskole kom spillende i et lille optog, og der var en hønseskidningskonkurrence til stor morskab for både børn og voksne. Gøglerkolen skulle have givet

opvisning, men dukkede aldrig op. Idéerne til de spektakulære aktiviteter kom i vid udstrækning fra de frivillige. Åby Biblioteks Venner og biblioteket er gået sammen om indkøb af et stort telt, der blev slået op, så folk kunne sidde tørt under bygerne. En af de frivillige havde organiseret en ægte pølsevogn, der næsten var dagens største

succes. Både de fire frivillige og personalet arbejdede godt sammen om hele forløbet af festen.

Et fælles julearrangement er glippet, fordi den frivillige, der var hovedansvarlig, kom for sent i gang.

Projektgruppen prøvede at få en Warhammer-dag op at stå og annoncerede efter arrangører både på hjemmesider og med plakater rundt om i lokalsamfundet. Den kom dog aldrig i gang, da ingen meldte sig.

Foreningens filmklub Vest for Paradis, som en medarbejder fra biblioteket kom i bestyrelsen af, er endnu ikke startet.

Ad.4

Ved den lokale Skt. Hans fest reklamerede foreningen i et telt for biblioteket.

Da Åbyhøjsk Kultur Oprustning holdt skulpturfestival, deltog foreningen også.

Ad.5

Ved den lokale markedsdag stod forening og bibliotek side om side og var fælles om det praktiske.

Foreningen fik biblioteket med til Gas 8230, der var et stort udendørsarrangement på en gammel gasværksgrund, og her hjalp de med opsætning af spotmobilen (campingvogn specielt indrettet for unge, som blev udlånt af Hovedbibliotekets projekt "Mindspot"). Desuden havde de frivillige en bibliotekscafé.

Ad.6

Ved foreningens generalforsamling var der orientering og diskussion om bibliotekets drift. Det samme skete på et fælles arrangement for bibliotek, bestyrelse og kunstudvalg.

Ad.7 og 8

Se afsnit om grænsedragning

Andre samarbejdspartnere

Kunstpause, www.kunstpause.dk.

Kunstpause var et forsøg i forsøget. Biblioteket havde

lånt lokaler til to lokale iværksættere og givet dem starthjælp til at afprøve behovet for en billedskole i området. Der har været en kursusrække for 3-6årige, en for 10-13årige, sidstnævnte blev aflyst pga. manglende tilslutning, og to lørdagsarrangementer: En med forældre og en med bedsteforældre. Uden for "projekt billedskole" har der været afholdt to arrangementer for dagplejere begge med stor succes. [Se bilag 1](#)

Udover samarbejdet med foreningen samarbejder biblioteket også med Åby-Åbyhøj Lokalhistorisk Forening om foredrag, hvor foreningen står for det praktiske og biblioteket for PR, og desuden med Handelsstandsforeningen ved torvedagen. Biblioteket er endvidere medlem af Åbyhøj Fællesråd.

Bibliotekets arrangementsprogram er sammenlignet med samme periode 2007-2008 steget fra 35 til 58 arrangementer og hermed forøget med 65 % i forsøgsperioden. I perioden 2003-2007, der i snit havde 37 arrangementer pr. år, er stigningen på 56%. Men der er også et mætningspunkt, og det kan give problemer med deltagelsen, hvis arrangementerne ligger for tæt. I forbindelse med arrangementer er der udarbejdet et aftale- og et arrangementsskema. [Se bilag 2 og 3](#)

Studietur til Berlin

Optakt

I perioden d. 26.4-28.4 tog projektgruppens seks medlemmer på studietur til Berlin. Selve forløbet dernede var arrangeret af en frivillig, der taler flydende tysk. Om det var tysk grundighed eller bureaukrati vides ikke med sikkerhed, men det var svært at få hentet aftalerne hjem. Det resulterede i, at forløbet først blev endeligt afgjort dagen før afrejsen. Det var lidt for nervepirrende, selv om gruppen havde fuld tillid til, at den nok skulle få noget relevant at se. Projektlederen havde gerne set en detaljeret plan over forløbet inden afrejsen.

De tre ansatte var forsikret gennem biblioteksvæsnets, men de frivillige kunne ikke dækkes herfra, og skulle derfor benytte deres egen rejseforsikring. De kunne heller ikke få diæter men kom med som bibliotekets gæster.

Forløb

Vi har deltaget på lige fod og har lært hinanden en del bedre at kende. Den tid vi havde i Berlin var meget tæt pakket, lærerig og vældig hyggelig.

Gruppen besøgte først et frivilligagentur: Treffpunkt Hilfsbereitschaft, Landesfreiwilligenagentur, Berlin.

Her blev der afholdt et længere møde med en af stedets frivilligkoordinatorer, som nu var ansat, men tidligere frivillig. Hun forklarede os det tyske frivillighedssystemets opbygning og fortalte om agenturets omfattende arbejde. [Se bilag 2](#)

Agenturets arbejdsområder:

1. Rådgivning og information til frivillige og organisationer, virksomheder og projekter
2. Projekter: Projektudvikling med temaet "borgernes engagement"
3. Politik: Iværksættelse af mødefora, fagpolitiske netværk og arbejdsgrupper for hele byen

Organisationen formidler frivillige til nonprofit organisationer i hele Berlin – ikke til private virksomheder. Den har arbejdet siden 1988 og formidler ca. 600 personer pr. år og har 3000 klik på hjemmesiden pr. måned.

Den rådgiver om juridiske forhold, f. eks. forsikring, og er med til at oprette/støtte faglige og kollegiale netværk. Frivillige må ikke optage faste arbejdspladser, og de må ikke være lønnet, men må gerne belønnes via andre anerkendelser. En måde at gøre det på er at give et Berlinerpas, som bl.a. giver rabat til museer og busser. Passet overrækkes af borgmesteren ved en særlig ceremoni. [Se bilag 4](#)

Næste stop var: Nachbarschaftshaus Urbanstrasse. Bygningen har fungeret som medborgerhus i 50 år. Her foregår mange aktiviteter for de lokale, hvor frivillige f.eks. opretter grupper for ældre, der synger og spiller. Andre læser højt for børnene i husets børnehave. Man kan som frivillig være medlem af huset, men behøver det ikke. Som anerkendelse kan man som aktiv frivillig spise gratis middagsmad og blive inviteret på udflugt med personalet. Man får tilbudt uddannelse og kan også få betalt bøger. Stedet understøtter også andre frivillige i området, uden at de er tilknyttet selve huset. [Se bilag 5](#)

Næste dag delte gruppen sig i to inden togturen hjem. Den ene gruppe besøgte: Haus Amerika-Gedenkbibliothek. Zentral- und Landesbibliothek Berlin. Her havde den en samtale med bibliotekets presseansvarlige. Hun fortalte, at de har en del "ehres"frivillige, der er rekrutteret internt.

Skolebibliotekerne i byen bliver drevet af forældrene. Det offentlige giver tilskud til materialer, men der er ingen bibliotekarer tilknyttet. I Schönenberg drives et bibliotek nu kun af frivillige. [Se bilag 6](#)

Den anden gruppe besøgte: Regenbogenfabrik in Berlin - Kreuzberg Lausitzer Str. 22. Kinder-, Kultur- und Nachbarschaftszentrum in Kreuzberg. Stedet minder om et mini Christiania og har eksisteret siden 1981, hvor en gruppe unge besatte en tom fabrik. Det er en forening, der driver stedet.

Hovedpunkter for projekt Regenbogenfabrik er:

- Nabo-selvhjælp
- Erfaringsudveksling
- Integration af mennesker med handicap
- Uddannelse og beskæftigelse af ledige og langtidsarbejdsløse
- Solidarisk økonomi [Se bilag 7](#)

Generelt om tysk frivillighedsarbejde

Det tyske frivillighedsarbejde virker yderst velorganiseret og er meget omfattende. Det kendetegner de forskellige steder, hvor der er frivillige, at der bruges rigtig meget tid på at skaffe penge fra både lokale, nationale og europæiske fonde, stat, kommune, samt lotto- og EU -midler.

Man er meget bevidst om på forskellige måder at anerkende det "arbejde", de frivillige laver, og taler meget om begrebet ehrenamt, der nærmest dækker det danske volontør, borgerligt ombud, tillidshverv og frivillig. Tyskerne lægger meget vægt på forsikringsdelen af det at være frivillig, og det er almindeligt, at de frivillige bliver dækket ind af det sted, hvor de fungerer som frivillige.

Erfaringer

Motivation

Motivationen for at være aktiv i Åby Biblioteks Venner har været et ønske om at støtte og bevare biblioteket og gøre det til et endnu mere aktivt kulturhus. Også tilfredsstillende ved at få foredrag og arrangementer op at stå og få indflydelse på det, der foregår på biblioteket, har været og er motiverende. Desuden er det en måde at udbygge et lokalt og socialt netværk og blive anerkendt for at gøre noget godt i lokalsamfundet. Som formanden for foreningen udtrykker det: "Vejret er blevet bedre og indkøbsturene er blevet længere, siden jeg startede i Biblioteks Venner" (De frivillige på Århus Kommunes Biblioteker).

For biblioteket er det enestående i den grad at blive bakket op af lokalsamfundet og få adgang til den viden, idérigdom og det engagement, der udvises.

På den omtalte studietur til Berlin arbejdede frivilligstederne også med motivation hos frivillige og var meget bevidste om, hvilke grunde folk kunne have til at gå ind i frivilligt arbejde:

Motiver til at deltage i frivilligt arbejde

Wann und wo engagieren sich Menschen in halb-und öffentlichen Bereichen? (unveröffentlichte Thesen von Prof. Dietmar Müllensiefen)

Hvornår og hvor engagerer mennesker sig i hel- og halv-offentlige områder? (unveröffentlichte Thesen von Prof. Dietmar Müllensiefen)

1. Vordergründig wegen irgendeiner Sache.
Først og fremmest p.g.a. en bestemt "sag"
2. Hintergründig aber in der Regel nur dann einer Sache wegen wenn:
Som implicit baggrund i reglen kun på grund af en sag:
  - a) Die Angelegenheit als persönlich wichtig erachtet wird.
Når "sagen" anses for at være personlig vigtig
  - b) Die Lösung der Angelegenheit persönlich als möglich angesehen wird.
Når løsning af "sagen" personligt anses for mulig.

- c) Die MitstreiterInnen persönlich zu einem passen
Når de andre frivillige passer til ens selvopfattelse
- d) Das Engagement an der Angelegenheit persönlich als interessant eingeschätzt wird
Når Selve engagementet i sagen opfattes som personligt interessant
- e) Man persönlich ausreichend Zeit zu haben scheint (der Zeitpunkt der richtige ist, die Zeit reif ist)
Når man personligt mener, man har tilstrækkelig tid til at gå ind i sagen (tidspunktet er det rigtige og tiden er moden)
- f) Die Angelegenheit als persönlich sinnvoll erkannt wurde
Når sagen anses for at være personlig meningsfuld
- g) Angenommen wird, man könne persönlich einen willkommenen Beitrag leisten (heißt, Leuten genau dieses Gefühl zu geben, dass es wichtig ist, dass sie da sind)
Når det vurderes, at det bidrag, lige netop man selv kunne yde, vil være velkommet (det betyder at give den enkelte en følelse af, at lige netop deres deltagelse er af betydning)
- h) Man persönlich keine attraktive Alternative hat
Når man personligt ikke har et mere attraktivt alternativ (man har ikke et bedre tilbud)
- i) Der persönliche Eigennutz – trotz allem Frust - überwiegt (die treffen als nett, kommunikativ und informativ empfunden werden)
Når den personlige gevinst – trods alle frustrationer – er størst (at mødet om "sagen" opfattes som rart, medinddragende og oplysende)
- k) Insgesamt eine Kombination aus persönlichen Liebes – und Machtbedürfnissen dabei dem eigenen Leben sinn gibt.
Når kombinationen af opfyldelse af kærligheds- og magtbehov giver et godt tilskud til mening og indhold i ens liv.

3. Man engagiert sich also, um sich sozial und kommunikativ besser zu plazieren.

Man engagerer sig altså for at få en bedre placering i det sociale spektrum og få nye kontakter.

Grænsedragning

Der har på et fællesarrangement for projektgruppen, styregruppen og kunstgruppen været diskuteret grænsedragning, og foreningens holdning er meget klar. Man vil ikke holde biblioteket åbent og ikke gå ind og overtage de ansattes arbejde. Man vil gøre det ekstra, og det må gerne være sjovt. Dette betyder, at de to sidste modeller ikke har været afprøvet. Der kan findes eksempler på, at frivillige andre steder også har prøvet disse. Da bystyret i Schöneberg i Berlin besluttede at lukke biblioteket, blev det "besat" af borgerne. Berlins bystyre har accepteret, at biblioteket nu drives af frivillige i kommunens lokaler og med kommunens materialer. Dette eksempel er nok typisk for en situation, som kan få frivillige til at påtage sig opgaver, når det offentlige skærer ned, nemlig et katastrofescenarie, hvor alternativet er ingenting.

Bortset fra denne situation peger tyske erfaringer på, at frivillige trækker sig tilbage fra et område, hvis det offentlige trækker sig tilbage. Frivillige er derfor ikke løsningen på økonomiske problemer.

De områder, de frivillige er gået ind i, er områder, hvor nye opgaver tages op, eller hvor udbuddet på opgaven udvides.

Et andet eksempel på grænsedragning er i forbindelse med projektets slutevaluering, hvor kun en fra bestyrelsen har deltaget. Resten af bestyrelsen har sagt fra overfor slutevalueringen. Den mener, at den har evalueret nok og synes ikke, den kan afse tid til at svare på en række yderligere spørgsmål og holde flere møder om den. Et godt eksempel på, at man kan ende med næsten at skræmme frivillige væk, hvilket jo er den modsatte virkning af det, man som bibliotek ønsker.

Forsikring

Spørgsmålet om forsikring af frivillige i bibliotekerne bør afklares. Det kan oplyses at frivillige, der er registreret på lokalcentre i Århus Kommune er dækket af en kollektiv ulykkesforsikring. Det er tvivlsomt om kommunen skal forsikre, når det er en forening, som driver frivilligt arbejde. Se www.frivillighed.dk/Webnodes/da/Web/Public/Publikationer/Artikler+om+frivilligt+arbejde

Personale

Det personale, der ikke har været involveret i styre- eller projektgruppen, har deltaget i enkelte arrangementer. De er løbende blevet orienteret om projektet og har en positiv indstilling. Da den daglige biblioteksdrift har optaget deres tid, er det ikke blevet til den store involvering. De har det fint med, at have fået sat ansigter på de frivillige.

Idekatalog

På baggrund af de indhøstede erfaringer foreslås det at:

- Biblioteket skal have 1-2 frivilligansvarlige
- Personalet skal uddannes til at arbejde med frivillige
- Frivillige skal uddannes til at arbejde med frivillige i den udstrækning, der er behov for det
- Hold startsamtale med den frivillige, hvor ønsker og forventningerne afklares
- Frivillige skal uddannes i opgaverne
- Opgaverne skal tilpasses den frivilliges ønsker
- Vær klar og tydelig
- Skab klare kommunikationsveje mellem den frivillige og institutionen
- Brug aftaleskema / Se bilag 2
- Evaluer opgaverne / Se bilag 3
- Tag den frivillige med til relevante møder, kurser og studieture
- Søg frivillige ved opslag og på relevante hjemmesider
- Frivillige optages i bibliotekets fællesskab
- Respekter den frivillige
- Værdsættelse af den frivillige er vigtigt
- Brug den frivilliges anderledes indfaldsvinkel og baggrund
- Tag den frivillige med på råd, for eksempel indretning og hvad der skal undervises i på nettet
- Giv de frivillige eget "territorium"
- Overvej mulighederne for forsikring af den frivillige

Konklusion

At samarbejde med frivillige

At samarbejde med frivillige er på en gang positivt, givende og udfordrende. Personalet arbejder ud fra de opgaver, man som kommunal institution skal varetage, og er underlagt det politiske system. De frivillige har naturligvis en helt anden tilgang, hvilket gør, at begge parter må respektere de forskellige vilkår.

Det positive for biblioteket ved at samarbejde med frivillige:

- Man får en masse gode ideer serveret
- Man får sparring
- Man får praktisk hjælp
- Man får flere arrangementer
- Man får mulighed for at lave større arrangementer
- Man får et stort netværk
- Man bliver brandet i lokalsamfundet

- De frivillige føler større tilknytning til biblioteket
- Standarden kan inden for særlige områder hæves (kunstgruppen)
- Man kan trække på ekspertise i lokalsamfundet

Udfordringer ved at samarbejde med frivillige

- At finde et tidspunkt at mødes
- At få folk til at huske de indgåede aftaler
- At få folk til at udføre aftalerne inden for en fastsat tidsfrist
- At PR skal bestilles i god tid
- At slippe tøjlerne og have is i maven
- At koordinere arrangementer
- At holde sig neutral ved frivilliges interne uoverensstemmelser
- At institution og frivillige kan have afvigende holdninger til, hvad der skal foregå og hvordan

Værdsættelse / Lysten driver værket

Hvordan viser man de frivillige, at man påskønner deres indsats?

- Indsatsen bærer lønnen i sig selv (mener de frivillige)
- Respekt
- Ligeværdighed
- Gratis billetter til arrangementer
- Opmærksomhed ved særlige begivenheder, f.eks. ved sygdom og til jul
- Arrangementer specielt for de frivillige
- Imødekommenhed
- Udflugter/studieture
- Gaver
- Dokumentation til CV
- Forsikring

Samarbejde tager tid

Når man samarbejder med frivillige, skal der seriøst bruges personaletid på det. Kontaktpersoner blandt personalet er vigtige og nødvendige. Det vil være en fejl at tro, at det frivillige arbejde kan bruges til besparelser på personalekontoen.

Succeskriterier

De opstillede succeskriterier må siges at være opfyldt. Se den eksterne slutevaluering [bilag 8](#)

Fremtiden

Fremtidig rekruttering og organisering

I forsøgsperioden har foreningen fungeret som en slags pool af frivillige, hvorfra foreningens bestyrelse og de frivillige i projektgruppen skulle skaffe hænder til de enkelte arrangementer. Det har langt hen ad vejen ført til, at det var bestyrelsen selv der stod for afholdelsen af arrangementerne. Det giver en risiko for, at denne kernegruppe af aktive slides op, uden at der er nye, der vil påtage sig kaldet. Foreningen er helt klart et godt sted at rekruttere de frivillige fra, da den består af mennesker, der dels føler noget for Åby Bibliotek og dels vil noget med lokalsamfundet. Bestyrelsen og de aktive skal dog kaste et større net ud, så antallet af frivillige bliver større. Det har indtil nu vist sig nemmest at lave enkeltstående arrangementer og rækker af enkeltstående arrangementer. En del tyder på, at kravet om, at tilrettelæggelsen af det frivillige arbejde skal tilpasses den enkelte frivillige, bliver større, hvis der er tale om hyppigt tilbagevendende opgaver som lektiecaféer eller lignende. Det er heller ikke sikkert, at der blandt foreningens medlemmer er nogen, der ville gå ind i sådan et arbejde. Et andet forhold, der bør holdes for øje er, at de områder, de frivillige er gået ind i, er områder hvor nye opgaver tages op, eller hvor udbuddet på opgaven udvides.

Der er et ønske fra bibliotekets side også at kunne kontakte foreningens enkelte medlemmer direkte. Som det fungerer nu, er foreningen mellemed, hvilket kan forsinke kontakten. På grund af gældende lovgivning kan biblioteket ikke få adgang til foreningens adresseliste.

Samarbejdet mellem bibliotek og forening har været givende og lærerigt og har forankret institutionen yderligere i lokalsamfundet. Biblioteket og foreningen vil fortsat holde tæt kontakt og bygge videre på de erfaringer, som er gjort i projektperioden.

Plan for fortsat samarbejde

- Nedsættelse af en kontaktgruppe, der mødes hver 2. eller 3. måned, bestående af bibliotekets leder og frivillig-koordinatoren plus to-tre repræsentanter fra Bibliotekets Venner. Et medlem fra vennerne udskiftes evt. hvert år.
- Et til to fællesmøder årligt for Bibliotekets Venners bestyrelse, biblioteket og kunstgruppen med idéudveksling og sparring
- Et til to møder årligt med repræsentanter for biblioteket og foredragsgruppen.
- Uddannelse af en frivillig-koordinator
- Biblioteket deltager med et kort oplæg om bibliotekets virksomhed og planer ved generalforsamlingen hos Bibliotekets Venner
- Bibliotek og Venner står mindst to gange årligt for fælles foredrag.
- Bibliotek og Venner holder fælles torvedag i august
- Bibliotek og Venner holder fælles fødselsdagsfest i november
- Fællesskab omkring arrangementer
- Benyttelse af hinandens hjemmesider

Andet

Resultatet af projektet vil blive formidlet på relevante hjemmesider og rapporterne sendt til fagpressen.

Der har været tilrettelagt en temadag om samarbejde med civilsamfundet, hvor projektet var et punkt på dagsordenen. Dagen blev aflyst, men bliver gentilbudt til efteråret.

Litteraturliste og links

www.bibvenner.dk

Bibliotekets stemme

En guide til brugerdreven innovation/forfatter og udgiver: Strong Bright Hearts & Borgerservice & Biblioteker, Hovedbiblioteket i Århus, 2008. 39 sider. ill.

www.aakb.dk/sw207.asp

Bjørnager Jensen, Marie

Frivilligt arbejde – arbejdspapir på baggrund af litteraturstudie. Borgerservice & Biblioteker: Lokalbibliotekerne i Århus, 2008. 14 sider.

Bjørnager Jensen, Marie

De frivillige på Århus Kommunes Biblioteker. Borgerservice & Biblioteker: Lokalbibliotekerne i Århus, 2009. 16 sider.

Charter for samspillet mellem det frivillige Danmark /Foreningsdanmark og det offentlige/tekst: Marianne Strøm Hansen, Rikke Albrechtsen/redaktion: Marianne Strøm Hansen – Kulturministeriet, 2001 (Kulturprofilen)

www.kum.dk/graphics/kum/downloads/Publikationer/charter.pdf

Civilsamfund, frivillig sektor og frivilligt arbejde

www.sdu.dk/Om_SDU/Institutter_centre/C_Isc/Forskning/1.aspx

www.friboersen.dk

Det frivillige Danmark/redaktion: Bjarne Ibsen, Thomas P. Boje og Torben Fridberg – Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2008. 215 sider.

Den frivillige sektor i Danmark: omfang og betydning

/redigeret af Thomas P. Boje, Torben Fridberg & Bjarne Ibsen – Kbh.: Socialforskningsinstituttet, 2006. 169 sider. (Socialforskningsinstituttet; 06:19)

www.sfi.dk/graphics/SFI/Pdf/Rapporter/2006/0619_Den_frivillige_sektor.pdf

www.frivillighed.dk

www.frivilligjob.dk

www.frivillighedsus.dk

Kogebog til brugerinddragelse – i biblioteksregi:

Slip brugerne løs 2007-2009/udarbejdet af Margit Fischer, Pauline Kern-Jespersen, David Gråbæk, Jannik Mulvad, Hovedbiblioteket i Århus. 1. udgave, 1. oplag. Århus: Borgerservice & Biblioteker: Hovedbiblioteket i Århus, 2009. 62 sider: ill. www.aakb.dk/sw207.asp

Reach out!

Inspiration til brugerinddragelse og innovation i kulturrens verden: rapport fra Kulturministeriets tværgående projektgruppe/projektgruppen: Julie Haagen ... [et al.]. Kbh.: Kulturministeriet, 2008. 104 sider: ill. i farver.

www.kum.dk/graphics/kum/Netpub/Reach%20Out/Reach_Out/index.htm

www.rigtige-venner.blogspot.com/

Støckel, Jan Toftegaard

Guide til partnerskaber: om samarbejde mellem offentlige og frivillige organisationer/manuskript: Jan Toftegaard Støckel. 1. udgave, 2. oplag. Odense: DGI Fyn; Vejle: Region Syddanmark, 2008. – 48 sider: ill. i farver www.regionsyddanmark.dk/wm217984

Sæt borgeren i spil:

Sådan involverer du borgere og virksomheder i offentlig innovation/Christian Bason, Sune Knudsen og Søren Toft. 1. udgave, 1. oplag. Kbh.: Gyldendal Business, 2009. 182 sider: ill.

Undersøgelse af det frivillige kulturelle område

Kbh. Kulturministeriet, 2006. 150 sider: ill.

www.kum.dk/sw217.asp

Bilag 1

Evaluering

Billedskole-aktiviteter på Åby Bibliotek 2008/2009

Billedskolen har været et stort aktiv for Åby Bibliotek. Det har været dejligt med børne-aktivitet i huset og et friskt pust i dagligdagen.

Kunstpause har været glade for at være en del af husets aktiviteter og fandt sig hurtigt til rette.

Kursusrække for de 6-9 årige:

Fint forløb med meget interesserede elever og flotte resultater. Kunne godt have haft flere deltagere.

Kursusrække for de 10-13 årige:

Var meget svære at få fat i – sidste gang blev aflyst. Ikke en aldersgruppe man vil arbejde videre med.

To åbne lørdagsarrangementer

En med forældre, En med bedsteforældre: Meget stor succes med mange deltagere.

Udenfor selve projektet er afholdt to dagplejearrangementer også med meget stor succes.

Konklusion:

Deltagerne i diverse arrangementer har været meget tilfredse. Dog har tilmeldingerne til kursusrækkerne været for få. Disse stoppes derfor på Åby Bibliotek. Enkeltarrangementerne og dagplejesamarbejdet har været en succes og samarbejdet mellem Kunstpause og Åby Bibliotek fortsætter på disse områder.

Kunstpause er meget tilfredse med samarbejdet med Åby Bibliotek, hvor de har fået afprøvet forskellige undervisningsformer og måder at organisere deres undervisning i kunst.

Åby Bibliotek vil også i fremtiden bakke op om lokale kunstaktiviteter og glæder sig til igen at se Kunstpause i huset.

Evalueringsmøde afholdt onsdag d.11.3.09
Lone Justesen

Bilag 3

Evalueringskema til arrangementer

Arrangementets navn	
Dato / Tid / Sted	
Budget / Udgifter	
Budget / Indtægter	
Tilskud	
Aftaler / Hvem gør hvad	
Antal deltagere	
Tidsforbrug personale 1. Forberedelse 2. Selve arrangementet	
Vurdering af forløb	

Bilag 4

Treffpunkt Hilfsbereitschaft

Landesfreiwilligenagentur Berlin

www.freiwillig.info

Møde med frivilligkoordinator Susanne Eckhardt-Lutsch

Om organisationen:

Mål: At fremme borgernes engagement og at skaffe optimale rammer for de frivilliges engagement.

Arbejdsområder:

4. Rådgivning og information til frivillige og organisationer, virksomheder og projekter
5. Projekter: Projektudvikling med temaet "borgernes engagement"
6. Politik: iværksættelse af mødefora, fagpolitiske netværk og arbejdsgrupper for hele byen

Landesagenturet tilbyder borgerne

- Online databank med over 500 muligheder for at engagere sig
- Liste over færdigheder og interesseprofil
- Gratis frivilligrådgivning og information – personlig, telefonisk, elektronisk
- Information om aftaler og forsikring, kørepenge etc. under den frivilliges ansættelse
- Støtte og konfliktrådgivning under den frivilliges ansættelse
- Information om foranstaltninger til opkvalificering af den frivillige
- Information om mulighed for påskønnelse af den frivillige

Organisationen formidler frivillige til nonprofit organisationer i hele Berlin - ikke til private virksomheder. Den har arbejdet siden 1988 og formidler ca. 600 personer pr. år og har 3000 klik på hjemmesiden pr. måned.

Den rådgiver om juridiske forhold f. eks. forsikring; er med til at oprette/støtte faglige og kollegiale netværk.

Mange unge og studerende, som vil afprøve deres evner og grænser, samt få noget, der kan bruges på deres CV, melder sig som frivillige. Herudover er der mange arbejdsløse, som ønsker at bibeholde deres kvalifikationer, samt ældre, der er stoppet på arbejdsmarkedet. De frivillige kommer til samtale og certificeres, og deres

data lægges i en databank. Der kommer flere kvinder end mænd. Der er også flere arbejdsløse kvinder end mænd. Frivilligagenturet checker de organisationer, der gerne vil have frivillige. De frivillige, der arbejder for dem skal forsikres. Hvis alt er ok, lægges organisationens data i en databank.

Det sociale område er det største, og kultur er nummer to.

Der er også projekter for musik og enkelte for biblioteker. Der er kun få biblioteker, der bruger frivillige. Måske fordi de har deres egne strukturer, hvor det er svært at indpasse frivillige. Måske svært på de store biblioteker, men burde være bedre på små.

Det tredje område er natur med pasning af parker og dyr, og det tiltaler mange unge. Et område er virksomheder, der gerne vil have et andet image og hjælpe med at give ikke bare penge, men også tilbyder deres personale til at arbejde gratis for et frivilligt projekt.

Frivillige må ikke optage faste arbejdspladser, og de må ikke være lønnet, men må gerne belønnes via andre anerkendelser. En måde at gøre det på er at give et Berlinerpas, som bl.a. giver rabat til museer og busser. Passet overrækkes af borgmesteren ved en særlig ceremoni. Især de ældre er interesserede i ceremonien. Det er forvaltningen, der udsteder passene efter indstilling fra frivillighedsorganisationerne. Det er vigtigt, at man behandler sine frivillige ens. Organisationerne kan bede om folk med helt bestemte kvalifikationer, f.eks. tømrer, men de skal sige præcist, hvorfor folk skal have lige denne kompetence. Man lægger det åbent frem, så man kan se, at det ikke er noget, man burde have lønnede arbejdere til – man prøver at opdele arbejdet i mindre portioner, hvor flere frivillige kan være med på hver sin del. LAGFA – landsorganisation for frivilligorganisationer i Berlin er finansieret af det offentlige. Den arbejder for at give frivillige bedre forhold og trænger ind i politik. Her mødes man og udveksler erfaringer og politiske ønsker til arbejdet. Den formidler også frivillige videre til de enkelte områder i Berlin. Det burde være muligt at flytte frivillige mellem områder og organisationer, men fungerer endnu ikke. I Berlin er det lettere for organisationerne at mødes rent trafikmæssigt – det er sværere ude i landet, hvor der er langt mellem stederne. Økonomisk er de fleste selvfinansierede. BAGFA er en fælles organisation for alle frivillige i Tyskland. BAGFA giver

et kvalitetscertifikat til organisationerne, hvis de er ok (deres hovedkontor er i samme opgang, som Treffpunkt Hilfsbereitschaft). Der afholdes frivilligbørser i Rote Rathaus årligt. Sidst var der 90 organisationer tilmeldt. Her søger man frivillige til bestemte projekter. Sidste år var der 900 til frivilligbørsmøde. I år er det 9. maj hvor 100 organisationer deltager.

Desuden er der frivilligdag (freivilligentag), hvor de enkelte organisationer selv bestemmer, hvordan man vil arbejde på den dag. Sidste år var der 3000 personer

involveret. De der vil være med sender besked om, hvordan de ønsker at deltage. Begrebet kommer fra USA: "Day of Caring".

Landesnettverk er for organisationer i Berlin, der arbejder med frivillige. Det har eksisteret i 4 år. Man kan informere om retslige regler, forsikring for frivillige osv., have erfaringsudveksling f.eks. om anerkendelse.

Se www.activ-in-berlin.info

Der er planer om et Bundestag/Europatag hus hvor man kan få politisk indflydelse.

Bilag 5

Nachbarschaftshaus Urbanstrasse

Møde med stedfortræder Markus Runge
27.04 2009

Bygningen er opført 1913 som officerscasino. Den har fungeret som medborgerhus i 50 år og har haft et mandskor tilknyttet i 80 år. Der har været en selvstændig danseskole i 65 år med det charmerende navn: Taktlos. Herudover er der en børnehave og teatergrupper: børneteater og politisk teater.

Organisation:

- En bestyrelse med ni medlemmer
- Et forretningsudvalg med fire medlemmer fra bestyrelsen.
- En leder af huset og en stedfortræder
- 100 medarbejdere (75 % på deltid)
- 60 frivillige (f.eks en tømmer, der vejleder i træværkstedet, hvor man også kan låne værktøj)

De frivillige opretter grupper, f. eks for ældre, der synger, spiller m.v. De hjælper i børnehaven, hvor der er tre ansatte, bl.a. med højtlesning. Alle understøtter husets arbejde.

Der er 80 betalende medlemmer tilknyttet huset, men mange flere benytter det. Et medlemskab koster 22 euro.

Anerkendelse skal organiseres. For medarbejdere og frivillige er der megen anerkendelse, f. eks en årlig frokost, hvor personalet laver maden. De kan gratis spise middagsmad – der bliver lavet mad til 300 personer om dagen. Der bringes også mad ud til institutioner. Der er en udflugt for ansatte, hvor de frivillige inviteres med.

De frivillige tilbydes også uddannelse og får betalt bøger. De skal så forpligte sig til at arbejde i huset en periode. De tages meget alvorligt og er en del af husets team og er også med til at bestemme, hvad der skal foregå. De kan bruge deres frivillige arbejde i deres CV og videre uddannelse. De er meget vigtige for huset.

De vil vide, hvad de får ud af det, hvis de melder sig – det er noget de diskuterer ofte. Hvis man får tilbud om alfadyr, som gerne vil bestemme det hele, er det Markus' opfattelse, at det ofte ender med, at han må sige stop og finde en anden. Meget sjældent lærer alfadyret noget og opfører sig anderledes.

Den frivilliges rolle skal defineres meget klart, men konflikter kan ikke helt undgås.

I den interne bestyrelse er der klare magtbeføjelser, og forretningsudvalget bestemmer, hvis der er uenigheder. Det er også dem, der hæfter for evt. fejl. Der er til gengæld ikke nogen i Berlins byråd eller forvaltning, der bestemmer noget. Der skrives protokol på møderne og den er offentlig tilgængelig.

Nachbarschaftshaus understøtter de frivillige, der arbejder i området, uden at de direkte er tilknyttet huset.

Det er vigtigt at afgrænse selve huset og de frivillige, der arbejder i området.

Grupperne er selvorganiserende og kan søge penge båret i huset og andre steder. Det lokale netværk er på ca. 400 personer. Det er en kernegruppe som organiserer sig selv. Den største motivation er, at de mærker, at tingene ændrer sig.

Konflikter – NBH har modererende rolle, hvor grupperne selv tager beslutningerne.

Økonomi:

3-4 millioner euro pr år.

Delstatsfinansiering

Lottomidler (tipsmidler)

Statsfinansiering

Eu-midler

Der er ansatte, der hele tiden søger fonde og tilskud. For 10 år siden kom pengene af sig selv, men nu må man virkelig arbejde for at skaffe dem.

Mad koster 3.80 euro pr. måltid. Det løber næsten rundt, men skulle nok koste 5 euro – køkkenpersonalet er i jobtræning. Udlejning af lokaler giver også noget.

Der findes 26 Nachbarschaftshäuser i Berlin, som finansieres offentligt: [se mere her www.stadtteilzentren.de](http://www.stadtteilzentren.de)

Begrebet stammer fra Chicago, USA, og kom via Holland til Tyskland (volksheim inden nazisterne, som lukkede dem alle). Efter krigen fik de en renæssance og blev organiseret af USA og England af religiøse grupper som kvækerne.

Kreuzberg har seks-syv huse, målrettet ønskerne i det område, de ligger i. Der er 12 steder hvor NBH har lokaler ud over dette hus.

Idéerne til projekterne skal godkendes af bestyrelsen. Dermed får bestyrelsen grundig indsigt i arbejdet. Perso-

nerne, der er lokale, har kun tre-fire år i forretningsudvalget, men kan komme ind igen senere. Hvert år udskiftes én af de fire personer for at sikre kontinuitet. Bestyrelsen skal godkende det, der sker, og at folk kan blive medlem. Pt. er bestyrelsen 40-55årige, men det ville være fint med unge også. Heller ikke mange immigranter er frivillige, og der er ingen i bestyrelsen. Huset har dog stor kontakt til etniske befolkningsgrupper, f.eks. tyrkere og deres børn.

Tre forhold, der i tidens løb er ændret i frivilligarbejde iflg. Markus:

- Der er flere arbejdsløse, som kan aktiveres
- De frivillige er mere konkrete med, hvad de vil arbejde med
- De vil have noget ud af det og skal rådes mere om, hvad de vil arbejde med, og de stiller flere krav

til arbejdet og tidspunkter og arbejder måske kortere perioder.

Landsdel Berlin kontra Stadsdel

Land Berlin har 12 kommuner. F.eks. Friedrichshain/Kreuzberg, mange har dobbeltnavne, da de er slået sammen.

Der er en regerende borgmester for Land Berlin, et byråd og en forvaltning. Hver kommune har en borgmester. Hver kommune får penge fra Land Berlin, og der er en udligningsordning mellem rige og fattige kommuner.

Man betaler skat, der hvor man bor ikke der, hvor man arbejder. Arbejdsløse er en forbundsopgave.

Det er problematisk, at forvaltningen er delt mellem det lokale og det fælles styre. Desuden er der forskellige politiske flertal i Land (SPD) og nogle af kommunerne (CDU).

Bilag 6

Haus Amerika-Gedenkbibliothek

Zentral- und Landesbibliothek Berlin

Internetadresse: www.zlb.de

28.04 2009

Udsendte medarbejdere: Jens og Christian

Biblioteket er skænket af USA efter krigen. Forhallen har en ø med pc'er. Her kan man forlænge udlån og betale bøder, uden at man kommer ind i selve biblioteket. I næste rum er der manuelt udlån og aflevering. Der er fire personer på vagt i hver side, som kun udlåner og afleverer for lånerne. Der er oven i købet opstillinger til at lave slange af lånere der står og venter ligesom i luft-havne ved check-in-disken. Vi måtte indhente tilladelse til at fotografere.

Mødte Christiane Kleist-Fiedler, der er deres presseansvarlige og meget imødekommende.

Der er en del "ehres" ansatte der rekrutteres internt. Nogle bruger det for at få bedre betingelser til deres uddannelse. Hun fortalte om et bibliotek i Schönenberg, der er blevet nedlagt. Nu drives det kun af frivillige. Hun havde ikke adressen, men vi fik adresser og websider, hvor vi kan gå videre med det:

www.berlin.de/ba-tempelhof-schoeneberg/organisationseinheit/stadtbibliothek/dehler.html og www.berlinonline.de/berliner-zeitung/archiv/.bin/dump.fcgi/2003/0715/berlin/0096/index.html

Der var én selvudlåns pc til at afhjælpe kø ved betjeningen og kun til bøger, så det er en anden og mere personaletung måde at håndtere ind- og udlån på, end vi er vant til.

Så musikafdelingen, ungdomsafdeling og børneafdelingen. Det sidste sted talte vi med en børnebibliotekar, som fortalte om, hvordan der var frivillige tilknyttet i kortere tidsrum. Kunne ikke sige noget om, hvor stort omfang det har, men det var "ehres" frivillige. Hun fortalte at skolebibliotekerne drives af forældrene. Der gives tilskud til materialer.

Vi talte med to unge i deres lektieområde og hørte, hvorfor de sad der og ikke hjemme – de syntes at det var mere effektivt og gav mere, når man lavede det sammen i grupper, hvor de også kunne diskutere emnerne og løsningerne. De oplyste, at det faktisk var ret dyrt at

bruge internet, også hvis man havde egen pc med via W-lan. Man kan tegne abonnement og komme ned på 1 euro pr time.

Vi fik taget en hel del billeder af biblioteket og lovede at sende kopi til Mikala (der gav os tilladelsen) og lovede, at de kun bliver brugt i rapporten, som vi også bør lave et referat af på tysk og sende til dem, vi har talt med (Susanne, Markus og Christiane)

Link til side om ehrenamtlicher: www.ehrenamtlich.de

Bilag 7

Regenbogenfabrik in Berlin

Kreuzberg Lausitzer Str. 22

Kinder-, Kultur- und Nachbarschaftszentrum in Kreuzberg

www.regenbogenfabrik.in-berlin.de

Udsendte medarbejdere: Ann Marie og Carsten

Stedet minder om et mini Christania og har eksisteret siden 1981, hvor en gruppe unge besatte en tom fabrik. Det er en forening, der har stedet.

Hovedpunkter for projekt Regenbogenfabrik er:

- Nabo-selvhjælp
- Erfaringsudveksling
- Integration af mennesker med handicaps
- Uddannelse og beskæftigelse af ledige og langtidsarbejdsløse
- Solidarisk økonomi

Stedet kører forskellige projekter og får penge fra "Den europæiske socialfond", stat og kommune og samarbejder med forskellige netværk.

Bortset fra beboelse er der et lille vandrehjem, café, kantine for kvarterets beboere, bager, keramik-, træ- og cykelværksted, byggekollektiv, børneatelier, daginstitution og en biograf. Alt dette drives af egne og kvarterets beboere og arbejdsløse, der er henvist til projekterne af myndighederne.

Daginstitutionen har fast personale samt folk i jobtræning. Den drives efter Reggio-pædagogikken.

Der er børnedage i keramik- og cykelværkstedet. Princippet for stedet er hjælp til selvhjælp.

Den øverste myndighed er ikke en bestyrelse. Beslutningerne træffes på fællesmøder, og det kan være vanskeligt at få kontinuitet i arbejdet.

Bilag 8

Evaluering af Projekt Rigtige Venner

Et projekt udført på Åby Bibliotek juni 2008- juni 2009
v/ Cand. Mag. i Antropologi, Marie Bjørnager Jensen
Juli 2009

Indhold:

1	Projektets baggrund	39
2	Evalueringsmetode	39
3	Projektets mål og succeskriterier	40
4	Aktiviteter i projektet	40
5	Samarbejdsrelationer	41
6	Samarbejdsmodeller	41
7	Grænsedragning imellem bibliotekets og de frivilliges opgaver	42
8	Det fremtidige samarbejde	42
9	Konklusion	43
10	Litteraturliste	43

1 Projektets baggrund.

Fra politisk hold er der for tiden stor bevågenhed omkring inddragelse af brugerne og samarbejde med frivillige i de offentlige organisationer som et led i denne brugerinddragelse. På nogle biblioteker er der opstået "venneforeninger", der har som formål at støtte og bevare de lokale biblioteker og at udføre diverse folkeoplysende aktiviteter på – og i samarbejde med bibliotekerne, for at de skal vedblive at være kulturelle samlingspunkter i lokalsamfundet.

Åby Bibliotek i bydelen Åbyhøj er et af de større af Århus Kommunes lokalbiblioteker. Huset rummer, foruden biblioteket en borgerserviceafdeling og en del forskellige kulturelle aktiviteter varetaget af lokale foreninger. En af disse foreninger, der er direkte knyttet til selve biblioteket, er Åby Biblioteks Venner. Åby Biblioteks Venner er en forening med knap 400 medlemmer, der oprindeligt opstod som en protestbevægelse, da Århus Byråd i 2007 besluttede at nedlægge Åby Bibliotek. Da det lykkedes at få omstødt beslutningen om lukningen af biblioteket, fortsatte Åby Biblioteks Venner sin eksistens som en kulturel forening, der nu arrangerer diverse aktiviteter med udgangspunkt i biblioteket.

I forlængelse af det allerede eksisterende samarbejde imellem foreningen og biblioteket besluttede man i 2008 at søsætte projekt "Rigtige Venner", et projekt støttet af

Styrelsen for Bibliotek og Medier samt af Århus Kommunes Bibliotekers Forsøgspulje, der havde som formål at styrke demokratiprocessen i forhold til lokalsamfundets medindflydelse og aktive inddragelse i bibliotekets aktiviteter og undersøge, hvordan samarbejdet imellem de professionelle ansatte på biblioteket og de frivillige kan fungere bedst muligt. Herunder hvordan grænsedragningen i forhold til de frivilliges inddragelse i bibliotekets aktiviteter skal være, hvilke samarbejdsrelationer og – modeller der er relevante, og hvordan man kan anerkende de frivilliges indsats og inkludere dem i organisationen på ligeværdig vis.

2 Evalueringsmetode

Evalueringen er blevet foretaget dels på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse, dels på baggrund af eksisterende mødereferater, evalueringsskemaer og projektbeskrivelsen og projektrapporten tilhørende projektet.

Valget af metode blev foretaget ud fra den betragtning at spørgeskemaer, der blev udsendt personligt pr. e-mail til alle involverede i projektet, ville være den metode, der lagde mindst beslag på respondenternes tid i sammenligning med fokusgruppeinterviews eller andre kvantitative metoder. Dette var vigtigt, idet evalueringen blev foretaget i slutningen af projektperioden, der grænsede op til sommerferien, hvor mange kunne tænkes at være bortrejst eller at have travlt. Desuden var der fra "Åby Biblioteks Venners" side udtrykt ønske om at undgå at skulle afsætte tid til et evalueringssmøde.

Spørgeskemaerne er udformet dels som lukkede spørgsmål, med givne svarmuligheder, igen for at spare tid for respondenterne, dels som åbne spørgsmål, der krævede respondentens egne inputs. Der blev lavet tre forskellige spørgeskemaer: et til projektgruppen, som tæller både ansatte på biblioteket og repræsentanter for Åby Biblioteks Venner, et til de øvrige ansatte og et til de øvrige medlemmer af Åby Biblioteks Venners bestyrelse (Spørgeskemaer, vedlagt som fil).

En enkelt af de frivillige har besvaret spørgeskemaet, de resterende har ikke svaret. Nogle af de frivillige har oplyst, at de ikke har svaret, enten fordi de ikke havde tilstrækkelig indsigt i projektet, fordi de ikke havde tid, eller fordi de synes det var unødvendigt at lave en slutevaluering af projekt Rigtige Venner, da man havde lavet en evaluering på et fællesmøde. Formanden for

Åby Biblioteks Venner mener, at der er tale om en slags "civil ulydighed", de frivillige mener, at det er mere end, hvad man rimeligt kan forvente, at de skal bruge tid på en individuel skriftlig evaluering. Det har været vigtigt i evalueringsprocessen ikke at presse de frivillige for hårdt til at aflevere en besvarelse, for ikke at skade samarbejdet imellem biblioteket og støtteforeningen. Desuden er det et grundlæggende vilkår i arbejdet med frivillige, at de frivillige selv bestemmer, hvilke opgaver de har tid og lyst til at udføre. De frivillige har ikke følt sig forpligtede til at komme med en besvarelse, i samme grad som de ansatte på biblioteket, hvis svarprocent ligger på 100%, fordi deltagelsen i evalueringen blev udført som en arbejdsopgave. Det er selvfølgelig ærgerligt, at evalueringen dermed blev mere ensidig end planlagt, men for at få en idé om de frivilliges holdning til projektet er der blevet inddraget udsagn, de er kommet med i forbindelse med en undersøgelse af frivillige på Århus Kommunes Biblioteker, som også Åby Biblioteks Venner har deltaget i (Jensen 2009).

3 Projektets mål og succeskriterier

Til brug for evalueringen vil projektets mål og succeskriterier her blive opridset, som de er nedskrevet i projektbeskrivelsen. Projektets mål er at: skabe en model for samarbejdet med civilsamfundet baseret på en dedikeret støtteforening, at afklare hvad foreningen kan inddrages i og hvordan samt hvilke muligheder og begrænsninger, der er for foreningens inddragelse; at undersøge, hvad det betyder for andre interessenter i lokalsamfundet og afsøge muligheden for at inddrage nye brugergrupper.

Projektets succeskriterier er:

- At der er etableret et formelt samarbejde mellem biblioteket og foreningen
- At der er udarbejdet en aktivitetsplan og aktiviteterne er gennemført
- At antallet af bibliotekets folkeoplysende aktiviteter er steget med 50%
- At der for hver aktivitet er sket en evaluering af processen
- At der er udarbejdet et idékatalog baseret på indhøstede erfaringer
- At der er udarbejdet en plan for videreførelse af samarbejdet ved projektets ophør (Dreyer, Hammershøi og Yde 2009)

4 Aktiviteter i projektet

Til at organisere projektet er der blevet nedsat en styregruppe med blandt andet projektansvarlig og projektleder samt en projektgruppe, der har stået for at koordinere, organisere og dokumentere projektet, bestående af tre ansatte på biblioteket og tre repræsentanter for Åby Biblioteks Venner (Daugaard 2008). Ved nedsættelsen af

disse grupper er det første succeskriterium opfyldt, nemlig etableringen af et formelt samarbejde imellem biblioteket og den frivillige forening. I projektgruppen har man indsamlet de erfaringer, der blev gjort undervejs, udført tre midtvejsevalueringer, og man har arrangeret en studietur til Berlin for at hente inspiration i den måde de kulturelle institutioner dér samarbejder med frivillige.

Den centrale aktivitet i projektet har imidlertid været afholdelsen af diverse arrangementer i samarbejde med de frivillige. Blandt andet kan nævnes forskellige forfatterforedrag, kunstudstillinger arrangeret af kunstgruppen, visning af børnefilm, forestillinger for børn, torvedag, "fødselsdag" for redningen af Åby Bibliotek og en sommerfest. Desuden er der blevet lavet fælles arrangementer med de lokale kulturelle initiativer Gas 8230 og billedskolen. Efter hvert arrangement er der blevet udfyldt et evalueringsskema og ved gennemsyn af disse fremgår det, at de fleste arrangementer er løbet af stablen uden de store problemer.

Et af projektets succeskriterier er at øge antallet af arrangementer med mindst 50%, og da der i projektperioden blev afholdt 58 arrangementer imod 35 i en tilsvarende periode året før og antallet af arrangementer dermed forøget med 65%, må dette mål siges at være opfyldt. I årene 2003-2007 har der i gennemsnit været afholdt 37 arrangementer om året, hvilket vil sige, at antallet af arrangementer ikke har været usædvanligt lavt i sammenligningsperioden, men har ligget tæt på gennemsnittet de foregående år. I forhold til dette gennemsnit er antallet af arrangementer i projektperioden forøget med 56% (Dreyer, Hammershøi, Yde 2009). De mange arrangementer betyder, ifølge flere ansatte på biblioteket, at flere af lokalsamfundets indbyggere har fået øjnene op for Åby Bibliotek og de muligheder, der findes der. Flere af de ansatte på biblioteket nævner de frivilliges iderigdom som et gode ved at samarbejde med frivillige. Ifølge nogle af de ansatte, bidrager de frivillige også med utraditionelle tilgange til, hvad biblioteket kan danne ramme om. Samtidig kan biblioteket nyde godt af de frivilliges store netværk, og de frivillige kan være ambassadører for biblioteket i lokalsamfundet.

Der har dog ikke kun været positive sider af samarbejdet imellem frivillige og det lønnede personale på biblioteket. Det er af og til sket, at aftaler ikke er blevet overholdt, eller at de frivillige har været meget sent i gang med planlægningen, hvilket har gjort det svært at lave PR. Et enkelt arrangement – et julearrangement, blev ikke til noget, da man var for sent ude med planlægningen. Dette har ifølge de ansatte været en udfordring i samarbejdet med de frivillige, men som en ansat skriver "man skal gå i store sko omkring aftaler, da vennerne i forvejen er engagerede og travle folk".

5 Samarbejdsrelationer

Generelt har de ansatte været tilfredse med samarbejdet med de frivillige, og under tidligere samtaler med Åby Biblioteks Venner fremgik det, at de også mente, at samarbejdet med bibliotekets ansatte fungerede godt. Som før nævnt har der af og til været problemer med, at aftaler imellem de frivillige og biblioteket ikke er blevet overholdt. "De frivillige er i sagens natur meget forskellige, og det er derfor meget personbestemt, om noget fungerer (arbejdsmoral, 'mødepligt', kemi, osv.)", skriver en enkelt ansat.

Flere repræsentanter for personalet har fremhævet, at de frivillige, i modsætning til de ansatte, ikke føler helt den samme forpligtelse overfor opgaverne. Det er også blevet nævnt i nogle af personalets besvarelser, at der opleves en vis grad af usikkerhed i forhold til, hvor længe de frivillige bliver ved med at engagere sig i biblioteket. Der er enkelte blandt personalet, der mener, at man sommetider har givet de frivillige "for lang snor", ment på den måde at når man har accepteret, at de ikke var forpligtede på samme måde som personalet, så er det ofte endt med, at personalet fik ekstra arbejde med at hjælpe de frivillige, der ikke havde været ude i god nok tid med deres opgaver.

Det er i det hele taget vigtigt at huske, at samarbejde med frivillige koster personaletimer og ikke nødvendigvis frigør de lønnede medarbejdere til at udføre andre opgaver. Samtidig er det vigtigt, at både frivillige og personale føler sig anerkendt for, at samarbejdet skal fungere. De frivillige skal anerkendes for at blive motiverede til fortsat at engagere sig i biblioteket, og personalet skal anerkendes for den ekstra indsats, de gør for at støtte op om de frivilliges engagement.

Der er delte meninger blandt personalet om, hvorvidt projektet har ført til mere engagement blandt brugerne af biblioteket i Åby. Nogle mener, at det kun er nogle enkelte brugere – de direkte involverede i projektet, der er blevet mere engagerede i biblioteket, andre mener, at borgerne i Åby i forvejen er mere engagerede i biblioteket end gennemsnittet på grund af protestbevægelsen, da biblioteket var lukningstruet, og at engagementet i biblioteket ikke nødvendigvis kan tilskrives projekt "Rigtige Venner". Andre mener, at projektet har resulteret i et større engagement blandt borgerne og nogle gode arrangementer på biblioteket.

Der er flere ansatte på biblioteket, der mener, at det ofte har været de samme frivillige i Åby Biblioteks venners bestyrelse, der stod for alt arbejdet, og at det havde været ønskværdigt med en større spredning af arbejdsbyrderne blandt foreningens medlemmer. Ved at have en større gruppe af frivillige at trække på til diverse arrangementer, kunne man måske imødegå de situationer, hvor "Tordenskjolds soldater", har for travlt, og tingene derfor ikke bliver gjort. Rent juridisk må Åby Biblioteks

Venner ikke udlevere en liste over medlemmernes navne til biblioteket, men de kan opfordre medlemmerne til at melde sig til at hjælpe til ved diverse arrangementer eller til selv at skrive sig på en liste af frivillige, som biblioteket kan kontakte. Den frivillige, der har deltaget i evalueringen har ikke vurderet kommunikationen imellem projektgruppen og medlemmerne af Åby Biblioteks Venner til at være optimal og kunne godt have ønsket sig, at der blev lavet bedre PR for nogle af arrangementerne. Denne holdning ligger meget godt i tråd med de ansattes ønske om at nå mere ud til de menige medlemmer af foreningen.

6 Samarbejdsmodeller

Et af de centrale formål med projektet var at afprøve forskellige modeller for samarbejde imellem biblioteket og de frivillige foreninger.

Projektgruppen opstillede følgende otte mulige samarbejdsmodeller:

- De frivillige deltager i bibliotekets arbejde.
- De frivillige laver selv arrangementer, som f.eks. foredrag.
- De frivillige arrangerer foredrag og arrangementer i samarbejde med biblioteket.
- De frivillige går ud af huset og reklamerer for biblioteket.
- De frivillige går ud af huset sammen med personalet.
- De frivillige kommer med inputs til biblioteket ved fælles møder.
- De frivillige holder biblioteket åbent.
- De frivillige påtager sig opgaver i den daglige drift.

De to sidstnævnte blev valgt fra, idet hverken de frivillige eller de ansatte på biblioteket ønskede, at de frivillige skulle inddrages i egentligt biblioteksarbejde. De resterende seks samarbejdsmodeller blev afprøvet i løbet af projektperioden.

Den første model er for eksempel blevet brugt i forbindelse med kunstudvalget, hvor frivillige har deltaget i at udvælge og arrangere udstillinger og i forbindelse med visning af børnefilm, hvor de frivillige har ydet praktisk hjælp. Den anden model er blevet brugt hvor de frivillige har arrangeret foredrag og lignende, og biblioteket har hjulpet med PR. Den tredje model har eksempelvis været brugt til fødselsdagsfesten og sommerafslutningsfesten. Den fjerde og femte model har været anvendt henholdsvis ved Skt. Hans fest og en markedsdag. Den sjette model har været brugt løbende.

Efter udsagn fra personalets repræsentanter i projektgruppen har alle modeller fungeret godt i den sammenhæng, de blev brugt, og det optimale samarbejde inkluderer flere forskellige samarbejdsmuligheder.

7 Grænsedragning imellem bibliotekets og de frivilliges opgaver

Et centralt aspekt ved samarbejde med frivillige foreninger som Åby Biblioteks Venner er at finde ud af, hvor grænsen skal gå for inddragelsen af de frivillige i bibliotekets aktiviteter.

De ansatte på biblioteket mener ikke, at de frivillige skal involveres direkte i det daglige faglige arbejde men derimod inddrages i de aktiviteter, der ligger ud over den daglige drift. Ifølge de ansatte, skal det egentlige biblioteksarbejde, såsom anskaffelse, opsætning og udlån af materialer og formidling af services, udføres af faguddannet personale.

For det første begrundes de ansatte denne holdning med, at de, i modsætning til de frivillige, har viden og erfaring på området og derfor kan udføre opgaverne mere tilfredsstillende. En ansat skriver i sin besvarelse: "Vennernes aktiviteter har ikke haft med drift af biblioteket at gøre – og det er vi, personalet, stadigvæk bedst til. Jo mere komplekst indholdet bliver, jo flere ting, materialer og services vi skal tilbyde, jo sværere vil det være for 'ufaglærte' at deltage i kort tid". For det andet ligger der en frygt for, at de frivillige skal æde sig ind på personalets arbejdsområder, og at det på den måde kan komme til at koste arbejdspladser på bibliotekerne, hvis de frivillige bliver for involverede i den daglige drift. En ansat beskriver det således; "det er bekymrende, hvis de frivillige kan komme til at overtage arbejdsområder, der i forvejen er besat af lønnede medarbejdere. Det vil have stor indflydelse på arbejdsmoralen. Og det er heller ikke optimalt, hvis bibliotekets drift i fremtiden kunne risikere at blive afhængig af frivilligt arbejde".

Det er ikke så overraskende, at de ansatte på biblioteket ikke ønsker, at de frivillige skal overtage deres arbejdsfunktioner, men Åby Biblioteks Venner har heller ikke vist interesse for at overtage egentlige biblioteksmæssige opgaver. Det fremgår både af den besvarelse på spørgeskemaet, som en frivillig har afleveret og af rapporten om frivillige på Århus Kommunes Biblioteker (Jensen 2009). Den frivillige skriver, at de er blevet inddraget i forhold til konkrete aktiviteter og er blevet orienteret løbende om bibliotekets drift. Deres indflydelse har haft karakter af "– ikke direkte indblanding, men rådgivning" og den frivillige skriver længere nede, at der har været "[...] naturlige grænser som der har været enighed om at sætte (f.eks. at vi ikke indregnes som personale på nogen måde – altså ingen redningsplanke for spareivrige politikere)". Den frivillige beskriver sine forventninger til, hvad de frivillige kan bidrage med i forhold til biblioteket således: "et nøgleord for mig er nok understøtte: Støtte til bibliotekets eksistens, som både bibliotek og som kulturelt samlingspunkt. [...] at være lokalt 'sikkerhedsnet' for stedet, bidrage til en understrøm af støtte til et kulturpolitisk og lokalpolitisk vigtigt

sted". De frivillige har ikke tid eller lyst til at lave egentligt biblioteksarbejde og mener også, at de selv og andre brugere af biblioteket er bedst tjent med, at biblioteket drives af faguddannet personale.

Der må derfor siges at være en ret udbredt enighed imellem de to parter om, at der skal faguddannet personale til at udføre bibliotekets kerneopgaver, og at de frivillige først og fremmest skal kobles på de arrangementer og andre aktiviteter, der betragtes som ekstraordinære. De frivillige skal inspirere andre borgere i lokalsamfundet til at bruge biblioteket også på utraditionelle måder, komme med idéer til bibliotekets ansatte og stille med praktisk hjælp til at afholde diverse udadvendte arrangementer. Med til dette billede hører også, at Åby Bibliotek i modsætning til mange af Århus Kommunes mindre lokalbiblioteker har forholdsvis lang åbningstid, og det derfor ikke er så relevant med f.eks. brugerbetjent åbningstid på dette bibliotek. Diskussionen omkring grænsedragning imellem de frivilliges og de ansattes opgaver kan sagtens fortsætte, idet definitionen på bibliotekets kerneopgaver sagtens kan ændre sig efterhånden som, der kommer nye typer af materialer, og biblioteket skal udbyde nye services, og holdningen til, hvad de frivillige bør involveres i, derfor kan ændres.

8 Det fremtidige samarbejde

De fleste af de ansatte forventer at samarbejdet imellem bibliotek og Åby Biblioteks Venner fortsætter i fremtiden, og i projektgruppen foreslår man, at projektgruppens opgaver fordeles til relevante udvalg: foredragsgruppe, kunstudvalg osv., hvor bibliotekets personale også er repræsenterede med et-to medlemmer. Det fremhæves ligeledes som vigtigt at afholde møder imellem biblioteket og Åby Biblioteks Venner et par gange årligt for at koordinere datoerne for afholdelsen af arrangementer og for at give de to grupper mulighed for at deltage i og hjælpe til med hinandens arrangementer.

Der er fortsat behov for at arbejde med at finde måder, hvorpå man kan anerkende de frivilliges indsats på biblioteket. Ifølge undersøgelsen af de frivillige på Århus Kommunes Biblioteker (Jensen 2009), er de frivillige ikke interesserede i meget konkret belønning i form af gaver og lignende, fordi de netop ikke ønsker at føle sig forpligtede af en eventuel materiel kompensation for deres arbejde, men ønsker at få del i den sociale kapital, det giver at gøre et stykke ulønnet arbejde. Det er derfor spørgsmålet, hvordan man kan belønne de frivillige uden at lønne dem. Et forslag, som en ansat er kommet med i besvarelsen på spørgeskemaundersøgelsen, er at give de frivillige fripas til nogle af kommunens kulturelle tilbud, ligesom man i Berlin giver et "Berlinerpas" til de mest aktive og loyale frivillige. I tråd med dette er det blevet foreslået at arbejde med anerkendelse af de frivilliges indsats, som man gør i Tyskland, ved at hædre

de særligt trofaste frivillige ved en officiel ceremoni på rådhuset. Det er dog også vigtigt at huske, at de frivillige i en venneforening som Åby Biblioteks Venner først og fremmest har engageret sig for at bevare og støtte deres lokale bibliotek og at selve det, at de oplever at bibliotekets eksistens sikres og at stedet blomstrer, rummer en belønning i sig selv. De vil gerne have indflydelse på de kulturpolitiske processer og præge lokalsamfundet igennem deres frivillige arbejde. Den frivillige, der har deltaget i evalueringen skriver: "Vi trådte til som frivillige i en helt specifik kamp, hvor vores elskede bibliotek var truet [...] vi er født i situationen, og der er derfor en stor forskel på os og så det, vi så i Tyskland, hvor mange søgte det abstrakte begreb "at være frivillig", før de vidste, hvad de ville være frivillige omkring".

Flere af de ansatte på biblioteket har i øvrigt nævnt, at de forsikringsmæssige aspekter omkring inddragelse af de frivillige i bibliotekets aktiviteter skal undersøges og bringes i orden. Dette er en opgave, der vil blive løst på et overordnet kommunalt plan.

9 Konklusion

I det store hele kan man sige, at projektet har levet op til de succeskriterier, der blev sat i projektbeskrivelsen. Der er blevet etableret et formelt samarbejde imellem de frivillige og biblioteket, som kan udvikles og finjusteres med tiden. Der er blevet udarbejdet en aktivitetsplan, og aktiviteterne er i næsten alle tilfælde blevet udført til alles tilfredshed. Antallet af folkeoplysende aktiviteter er blevet forøget med 65 % i forhold til en tilsvarende periode året før, og hvert arrangement er blevet evalueret. Der er også udarbejdet et idékatalog og en plan for det fremtidige samarbejde, som kan læses i bibliotekets egen rapport. Man har indsamlet nogle værdifulde erfaringer om samarbejde imellem frivillige og biblioteker og udviklet modeller for det fremtidige samarbejde. Samtidig har man åbnet op for nogle diskussioner om grænsedragning imellem de ansattes og de frivilliges arbejdsområder og om anerkendelse og motivation af de frivillige, som vil fortsætte fremover. Idet de frivillige og de ansatte i høj grad er enige om, hvor grænsen for de frivilliges involvering skal trækkes, er der en god grobund for det fremtidige samarbejde, det kræver dog, at man fra bibliotekets side er villig til at investere de nødvendige ressourcer i samarbejdet med de frivillige, og at både frivillige og ansatte respekterer og værdsætter hinandens indsats og grænser.

10 Litteraturliste

Dreyer, Ann Marie, Hammershøi, Carsten og Yde, Jens, 2009, Projektrapport, Projekt Rigtige Venner. Borgerservice og Biblioteker: Lokalbibliotekerne i Århus.

Daugaard, Inge, 2008, Projektbeskrivelse for projekt Rigtige Venner, Biblioteker og Borgerservice: Lokalbibliotekerne i Århus.

Jensen, Marie Bjørnager, 2009, De frivillige på Århus Kommunes Biblioteker. Borgerservice og Biblioteker: Lokalbibliotekerne i Århus.

Mødereferater, midtvejsevalueringer og evalueringsskemaer fra projektet.

Spørgeskemaer til evaluering af projekt Rigtige Venner.